

İSTANBUL BEYEFENDİSİ CONSTANTİNE

Gaye KESKİN

Prolog

Cem Akış distopik bir büyüme hikâyesini anlattığı, bugüne kadarki en kısa isme sahip olma ünvanını taşıyan romanı *Y'de*, zamansız ve evrensel bir gerçeklik sunuyor bize. Amerika'da başlayan Constantine'in yolculuğunu Prolog, Analog ve Epilog isimli üç bölümde sunan yazar, ana karakterlerin mecburi göçlerinin yanı sıra içinde bulundukları toplumları, içinde bulundukları zamanda anlatarak sosyal devletler arasındaki farklara da değiniyor.

Constantine'in var olma yolculuğuna bakmadan önce kitabın kapağına değinmek istiyorum. Utku Lomlu'nun tasarımı yaptığı kapakta yalnızca bir Y harfi var. Kitabın ana konusu olan Y kromozomunun yok olmasını simgeleyen bu kapak görseli aynı zamanda kitabın bütününde var olan kadın egemenliğinin alegorisi şeklinde kadın bedeninin simgesi olarak da okunabilir. Bu da patriyarkanın gücünü elinden alan ve onu kendi bedeni içinde başka gerçeklere dönüştüren kadınlığın başarılı bir işareti olarak düşünülebilir.

Kitabın birçok simgeyi barındırdığını düşündüğüm kapağını araladığımızdaysa henüz ilk sayfada yenidoğan Constantine ile tanıştırır bizi Akış. Constantine'in bir geçmişi yoktur elbette ancak onun dünyaya gelme hikâyesi de muğlaktır. Kitabın sonuna kadar cevaplanmamış bir soru olarak kalacak Constantine'in doğum hikâyesini gerekçelendiren farklı ifadeler yer verir Akış. Dünyaya çarpan meteor, olası bir mutasyon ya da yok olduğu düşünülen erkek soyunun aslında yok olmamış olma ihtimali gibi argümanlara değinir. Bu başarılı ve gerektiğinden fazlasını vermeyen anlatma biçimiyle de yazar bizi geleceğe yönlendirir, ütopyasına kavuşan kadınlık için distopyasını yaşayan Constantine ve ailesinin yolculuğuna odaklanmamızı sağlar.

Y'de dünyadan erkek soyu -bilindiği şekliyle- silinmiştir. Erkek çocuklara hamile kalınmasını engelleyen bir virüs sayesinde kadınlar yalnızca kız çocuklar doğurmaya başlamış, doğanın kadından yana duran bu tavrı sayesinde güç el değiştirmiş ve azınlığı yok etme konusunda bu kez kıyımı gerçekleştiren kadın eli olmuştur. Azınlığa dönüşen erkekler için kıyım kaçınılmazdır. Dünyada yüzyıllardır süregelen patriyarkayı yok etme gücünü keşfedenler için bir faşizanlık fırsattır bu. Öyle ki eşcinseller dâhil, erkek soyuna ait herkes öldürülmüştür. Bu karanlık günlerden ve dünyada nefes alan son erkek soyundan 189 yıl sonra, çiçekli pastel bir sepet içinde erkek olarak doğan -bilinen ilk kişi- Constantine, kadın dünyasının içine bırakılır. Ancak dışarıdaki ve Constantine'in yaşadığı evin içindeki dünya arasındaki makas açıktır. Constantine'i illegal yollarla evlat edinmek zorunda kalan ve onu koşulsuz seven ebeveynleri ile erkek soyunun dünyayı yeniden ele geçirmesinden korkan kadınların dünyası arasında büyük bir uçurum vardır. Constantine dünya üzerindeki tek ve dolayısıyla benzersiz olan "öteki"dir. Cem Akış bu kısımda, onun ebeveynlerinden birini, Arendi'yi siyahi bir karakter olarak imleyerek öteki içinde daha az öteki kalmanın altını da ustalıkla çizmiştir.

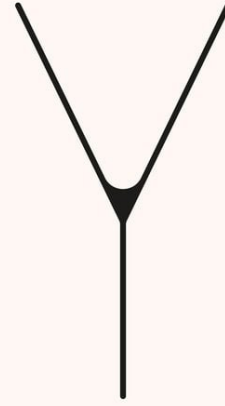
Bir diğer açıdan erkek egemenliğinin yok olduğu bir dünyada gücü devralan ve aslında bugünkü dünyadan farklı bir gerçeklik sunmayan pek çok ayrıntıya da yer vermiştir Akaş. Dolandırıcılık, çetecilik, hırsızlık, seks işçiliği ve pedofili, erkeklerin yaşamadığı Y dünyasında yine de vardır. Bu da aslında yaşadığımız yeryüzündeki aynı karanlığı kadınların ütopyasında da görmemizi sağlar. Bu yüzden başta yalnızca Constantine'in distopyası olarak adlandırabileceğimiz bu yeni yaşam da aslında salt bir ütopya değildir. Üstelik kitabın Analog bölümünde yani erkek soyunun tükendiği Rektifikasyon Dönemi'nden 200 yıl sonrasında erkeklerin güç merkezi olduğu zamanlar, yalnızca anlatıldığı şekliyle bilinir ve dilden dile daha korkunç bir şekilde aktarılır. Bu da oluşan toplumu iyiyle imlemeyi sağlarken, var olan kötülükleri daha büyük kötülükler kaygısıyla küçültür, inceltir ve görünmez kılar. Erkeklerin geri dönmesinden kadınların kötülüğü tercih edilendir. Performans sanatçısı Maria Abramovic'in Rhythm 0 çalışmasını anımsatan bu anlatım şekli, içgüdünün dışavurumu ya da kolektif belleğin dışarı sızması olarak okunabilir ve Akaş'ın ampirik yaklaşımının hipotezi olarak da düşünülebilir.

Analog

Constantine'in yaşamının farklı evrelerini anlatan Y, yazımın başında da değindiğim gibi bir büyüme hikâyesi. Öyle ki Constantine'e yakından baktığımızda -bir evreye kadar- onun diğer çocuklardan çok da farklı olmayan şeyler yaşadığını görebiliriz. Ancak ebeveynleri açısından arka planda büyük bir savaşın verildiği de bir gerçek. Constantine'i olabildiğince "normal" kılan ve onu olası tehlikelerden korumak için kendi yaşamlarını durmadan dönüştüren Iliada ve Arendi'nin motivasyonunu, onların Constantine'e duydukları koşulsuz sevgi ve erdemli insanlar olmaları olarak vermiş bize Akaş. Pek tabii kendilerinden doğmayan ve kadın soyunu tehdit eden bir yenidoğan için büyük riskler almaları tartışmaya açık.

Üç bölümden ve farklı anlatım tekniklerinden oluşan Y'nin Prolog bölümünü odağıma aldığım-

Cem Akaş

4. BASKI

♥can
çağdaş

da, Iliada'nın anlatımıyla Constantine'in yaşamının ilk on senesini okuduğumuzu söyleyebilirim. Bu on sene içinde Constantine'in ve ailesinin ABD'den Berlin'e göçü, Constantine'in müzik dehasının keşfi, diğer tüm kızları etrafına toplayan çekiciliği, farklı olduğunu sezişi, ergenliğinin uç verdiği anların anlatımı saklı. Iliada ve Arendi'nin Constantine için kalkıştıkları yasadışı mücadeleler, karışıklıklar ve kaygılar da elbette bu bölümün mihenk taşlarından. Prolog bölümünü yani Constantine için karanlık zamanın henüz başlamadığı o evreyi kitabın en "soft" bölümü olarak tanımlayabilirim. Pek tabii bu bölümde ailesiyle ve kız arkadaşıyla Ofelya'yı izleyen Constantine'in erkekliğinin farkında olduğunu dışa vurumu, bölümün en etkileyici kısımlarından biri. Öyle ki bu bölümde Cem Akaş'ın Y'den yıllar sonra kaleme alacağı Ofelya'ya da küçük bir selam verdiğini düşünmeden edemedim.

Prolog bölümü boyunca annelerinin korunaklı alanında yaşayan Constantine, bölümün sonlarına doğru değişmeye, asileşmeye başlayarak başkaldıran bir çocuğa dönüşüyor. Rektifikasyondan tam 200 yıl sonrasına denk gelen Analog bölümü de böylece başlıyor.

Analog bölümünün merkezinde Constantine'in ev dışındaki yaşamı var. Öyle ki bu büyük ve bilmediği dünya için Constantine de fazlasıyla bilinmez. Dışarıda onu neyin beklediğinden habersiz olarak sokağa, yaşama karışan Constantine için mi sokaklar tehlikeli yoksa sokaklar için Constantine mi? Analog bölümü boyunca bu ikilemi sıcak tutan Akaş, kadınların dünyasında bir başına bıraktığı Constantine'e ikinci tekil anlatıcıyla eşlik ediyor. Yazarın anlatım tercihiyle beraber Iliada'dan ve dolayısıyla Arendi'den uzaklaşan okurun içinde Constantine'i koruma içgüdüğü uyanıyor. Analog bölümü boyunca yazarla birlikte okur da Constantine'i yakından izleyen, olası tehlikelere karşı onu uyararak bir sese dönüşüyor. Öyle ki bu bölüm bo-

yunca dünyayı tehdit ettiği düşünülen bu tek erkek için dünya daha büyük tehlikelere gebe olduğunu açıkça gösteriyor. Bu noktada çoğunluğun gücü de elbette yadsınamaz şekliyle orada duruyor.

Analog bölümünde dikkatimi çeken birkaç detay var. Bunlardan kısaca bahsetmek istiyorum. İlk olarak Berlin'de dolandırıcılarla tanışan Constantine'in dolandırılmak için İstanbul'a getirilmesi. Bu ayrıntıyla beraber yasal açıklıkları ve dolayısıyla sistem eleştirisini üstü kapalı olarak veren Akaş, Constantine'in darp edildiği, kaçırıldığı ve şiddete maruz kaldığı bölümler için de yine Türkiye'yi seçmiş.

Bu bölümdeki bir diğer ayrıntıysa Constantine'i tehlikelerden hemen önce uyararak hayali sincap. Sincabın bu kritik anlarda ortaya çıkışı bana Cem Akaş'la son kitabı *Sözcüklerin Anlamı* odağında gerçekleştirdiğimiz söyleşideki bir cevabı hatırlattı. Sevgili Cem Akaş tehlikelerden hemen önce karakterlerine yönelttiği uyarılar için şöyle demişti: "...bu benim SSK (Son Saniye Kapısı) dediğim bir

yöntem; başka romanlarımda da (mesela 7) kullandım; karaktere kaderinden son bir kaçış fırsatı sunuyorum.” İşte Analog bölümünde sincabın yaptığı tam olarak bu: Kitabın SSK’sı olmak.

Analog bölümündeki karakterlere gelecek olursak, onları Iliada, Arendi ya da diğerleri kadar içselleştiremediğimi söylemem gerekir. İstanbul’da olmalarına rağmen başka bir dünyanın insanı oldukları hissini bıraktılar bende. Bir diğer açıdan bu bölüm boyunca süren aksiyonlu sahnelerde yan karakterleri zihnimde erkek olarak biçimlendirmekten ve yazarın kadın olduklarını belirttiği hemen her cümlede onları neden böyle hayal ettiğimi düşünmekten kendimi alamadım. Sanırım bunu da kolektif belleğin erkeklik rolünü biçimlendirmesi ve bunu zihnimizde diri tutması olarak adlandırabilirim.

Kitabın Epilog bölümüne geldiğimizdeyse Akaş bir kez daha anlatım tekniğini değiştiriyor ve bizleri ilk kitabı “İstanbul Beyefendisi”ni yayımlayan Constantine’le yapılan söyleşinin tanığı hâline getiriyor. Prolog bölümü boyunca etrafında dolandığımız, Analog bölümü boyunca duygularına eşlik ettiğimiz Constantine, Epilog bölümüyle birlikte düşüncelerini de bizimle paylaşıyor. Dünyadaki tek erkeğin sisteme boyun mu eğeceği yoksa sisteme karşı çıkmayı mı seçeceği bu bölümün sonunda yani Constantine’in cümlelerinde saklı. Kişisel bir istekle Constantine’in seçimini öğrenmemeyi ve kitabı kapattığımda o muğlaklıkla kalmayı tercih ederdim.

Epilog

Y’den biraz uzaklaşıp bütüne baktığımda erk egemenliğin olmadığı dünyanın birçok dürtüsel yönelimlerle birlikte birçok noksanlığı da beraberinde getirdiğini görebiliyorum. Mesela tüm dünyada aynı gün kutlanan Rektifikasyon Bayramı fikri, siyasi ve dinî uyuşmazlıklar yaşayan günümüz dünyasına ters perspektifte. Bu da kadınların dün-

yasında kitlesel uzlaşmanın daha kolay olduğunu gösterir bir belirteç.

Kitaptaki patriyarkanın olmadığı gerçeklikte, pek çok şey aynı dursa da kadınları birbirleriyle savaşır duruma getiren -Constantine dışında- hiçbir mefhum yok. Ne üstünde yaşadıkları toprak ne üstlerinde dalgalanan bayrak ne de inançları için birbirlerinin karşında duruyorlar. İçgüdülerinin ve kolektif belleğin dışında onları kötülük yapmaya yönlendirebilecek dinî ya da siyasi bir uyarıcı yok.

Bir diğer açıdan belki de başarılı bir müzik kariyeri yapmak üzere olan Constantine’in düzene ve öteki olmanın kaygısına yenilen yaşamı, başarının edinimini düşünmek açısından önemli. Bu kısım özelinde Constantine’den bir kahraman yaratmamayı, öteki olan bu ana karakteri olağanüstü yeteneğine rağmen herkesleştirmeyi seçen Akaş’ı tebrik ediyorum.

Ve pek tabii Arendi’nin pişmanlığını, Iliada’nın sonsuz sadakatini ve Zelda’nın köklü bir erkek düşmanırken erkek savunucusu bir aktiviste dönüşmesini de atlamamak gerekir. Constantine hayatını ona adayan bu üç kadını Epilog bölümünde konuştuğu gazeteciye şu cümlelerle anlatıyor: *“Ben bir ucubeydim ama yasadışı değildim, onlar yasadışıydı.”*

Constantine seçmediği bir yaşamın ortasında, yaşamayı istemeyeceği ve ona yaşam hakkı tanımayacak bir dünyaya doğmuş öteki. Bu yüzden de kendi tabiriyle bir ucube.

Yazımın başında dediğim gibi Y zamansız ve evrensel bir roman. Ne zaman azınlığa dönüşeceğimizi, doğaya ne şekilde, nasıl yenilebileceğimizi öngöremediğimiz dünyamız için olası senaryolardan biri.

Kim bilir belki de geleceğin Constantine’i bizlerdir.